

Ю. Н. Бабаєва

начальник відділу методичного забезпечення
нотаріату Управління нормативно-правового
та методичного забезпечення нотаріату
Департаменту приватного права
Міністерства юстиції України

ОТРИМАННЯ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПРАВА ЗДІЙСНЮВАТИ ОФОРМЛЕННЯ СПАДЩИНИ

З 1 січня 2016 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо деяких питань спадкування» від 20.10.2014 р. № 1709-VII (далі – Закон від 20.10.2014 р. № 1709-VII), яким було внесено зміни, зокрема, до Закону України «Про нотаріат» (далі – Закон), відповідно до положень якого органи місцевого самоврядування наділено повноваженнями щодо оформлення спадкових прав.

Закон від 20.10.2014 р. № 1709-VII став одним із найочікуваніших, особливо жителями сільської місцевості, оскільки забезпечує доступність сільського населення до нотаріальних послуг, пов'язаних з оформленням спадкових прав.

Варто зазначити, що належне оформлення спадщини є складною юридичною процедурою, яка потребує високої кваліфікації у галузі права з метою уникнення порушень прав та інтересів сільських жителів, які на сьогодні в переважній більшості є соціально незахищеними. Це особи похилого віку, інваліди, малозабезпечені, їх порушені права важко або взагалі неможливо буде поновити, тому Законом від 20.10.2014 р. № 1709-VII встановлено вимоги до посадових осіб органів місцевого самоврядування, що будуть оформлювати спадкові права. Такі вимоги полягають у наявності вищої юридичної освіти, досвіду роботи у галузі права не менше трьох років, проходженні протягом року стажування у державній нотаріальній конторі або приватного нотаріуса, завершенні навчання щодо роботи з єдиними та державними реєстрами, що функціонують в системі Міністерства юстиції України, та складанні іспиту із спадкового права у порядку, встановленому Міністерством юстиції України.

Враховуючи викладене, посадові особи органу місцевого самоврядування видаватимуть свідоцтва про право на спадщину та свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя лише після виконання вказаних умов, передбачених Законом.

Законом від 20.10.2014 р. № 1709-VII на Міністерство юстиції України покладено обов'язок забезпечити належну реалізацію положень цього Закону.

У зв'язку з цим Міністерством юстиції України було створено всі умови для того, щоб посадові особи органів місцевого самоврядування при бажанні змогли отримати право на здійснення оформлення спадкових прав.

Отримання посадовими особами органу місцевого самоврядування права здійснювати оформлення спадкових прав є процесом, що потребує значного часу. Умовно його можна розділити на три етапи, а саме: стажування, складання іспиту, отримання свідоцтва. Кожний етап включає в себе відповідні дії та заходи.

І етап «Стажування» включає:

1) прийняття органом місцевого самоврядування (далі – ОМС) рішення щодо направлення уповноваженої посадової особи на стажування з питань оформлення спадкових прав;

2) направлення ОМС до відповідного Головного територіального управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головного територіального управління юстиції в області,

містах Києві та Севастополі (далі – управління юстиції) подання про направлення уповноваженої особи на стажування (до подання обов'язково долучаються документи, передбачені в пункті 6 Порядку проходження уповноваженими посадовими особами органу місцевого самоврядування стажування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 25.05.2015 р. № 779/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.05.2015 р. за № 602/27047 (далі – Порядок стажування);

3) видачу управлінням юстиції на підставі подання ОМС та долучених до нього документів наказу про проходження стажування уповноваженою посадовою особою (у наказі про проходження стажування обов'язково визначаються керівник стажування, місце проходження стажування, дати початку та закінчення стажування);

ПРИМІТКА!

- 1. Керівником стажування може бути державний або приватний нотаріус, що відповідає вимогам Порядку стажування.**
- 2. У разі виявлення наміру ОМС щодо стажування уповноваженої посадової особи в державній нотаріальній конторі, після внесення до управління юстиції подання про направлення на стажування цієї особи, управління юстиції самостійно визначає державного нотаріуса, що буде керівником стажування.**
- 3. У разі обрання керівником стажування приватного нотаріуса, ОМС безпосередньо звертається до приватного нотаріуса і після домовленості з ним до подання про направлення на стажування обов'язково долучає письмову заяву приватного нотаріуса про згоду бути керівником стажування.**

4) дії керівника стажування, який:

– складає індивідуальний план стажування, де зазначає перелік питань та/або завдань, що вивчатиме уповноважена посадова особа ОМС (далі – стажист) (план складається відповідно до Програми стажування уповноваженої посадової особи органу місцевого самоврядування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 23.12.2015 р. № 2727/5 «Деякі питання, що стосуються Програми стажування уповноваженої посадової особи органу місцевого самоврядування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформ-

лення спадкових прав», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25.12.2015 р. за № 1638/28083);

- забезпечує умови праці для стажиста;
- організовує працю стажиста;
- надає повсякденну допомогу стажисту в набутті професійних знань і практичних навичок;
- контролює виконання індивідуального плану стажування;
- після вивчення кожного питання індивідуального плану стажування проводить співбесіду зі стажистом для визначення рівня його знань;
- складає висновок про проходження стажування та подає його на затвердження начальнику управління юстиції;

5) проходження стажування протягом року уповноваженою посадовою особою органу місцевого самоврядування;

6) затвердження начальником управління юстиції висновку про проходження стажування.

II етап «Складання іспиту із спадкового права» включає:

1) оголошення Міністерством юстиції України дати проведення іспиту із спадкового права;

2) подання заяви уповноваженою посадовою особою, яка успішно пройшла стажування та має намір скласти іспит із спадкового права (заява подається на ім'я голови ОМС);

3) направлення ОМС до Міністерства юстиції України подання на підставі заяви уповноваженої посадової особи з долученням до нього документів, передбачених пунктом 13 Порядку проведення іспиту комісією з питань складання іспиту із спадкового права посадовими особами органів місцевого самоврядування, уповноваженими на вчинення нотаріальних дій, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 25.06.2015 р. № 1075/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26.06.2015 р. за № 760/27205;

4) дії Комісії з питань складання іспиту із спадкового права посадовими особами органів місцевого самоврядування, уповноваженими на вчинення нотаріальних дій (далі – Комісія), які полягають у:

- розгляді поданих зацікавленими особами документів;
- прийнятті рішення про допуск до складання іспиту чи про відмову у такому допуску;

ПРИМІТКА!

Уповноваженим посадовим особам, яким відмовлено в допуску до складання іспиту, Комісія надсилає витяг з відповідного рішення Комісії, засвідчений підписом секретаря Комісії, із зазначенням причин такої відмови.

– розміщенні на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України повідомлення про допуск уповноважених посадових осіб до складання іспиту;

5) проведення іспиту у формі електронного анонімного тестування (складається з теоретичної і практичної частин);

6) виведення системою результатів електронного анонімного тестування у вигляді відповідного повідомлення із зазначенням кількості набраних балів уповноваженими посадовими особами за теоретичну та практичну частини;

7) прийняття Комісією на підставі результатів іспиту рішення про видачу або відмову у видачі Міністерством юстиції України уповноваженій посадовій особі свідоцтва про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав;

8) оголошення Комісією результатів проведення іспиту, яке відбувається в день ухвалення нею відповідного рішення шляхом розміщення повідомлення на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України.

ПРИМІТКА!

Уповноваженим посадовим особам, які не склали іспит, Комісія надсилає витяг з рішення Комісії про відмову у видачі Міністерством юстиції України свідоцтва про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав, засвідчений підписом секретаря Комісії.

III етап «Отримання свідоцтва про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав» включає:

1) подання уповноваженою особою, яка має намір одержати свідоцтво про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав (далі – свідоцтво), заяви на ім'я керівника ОМС про внесення до Міністерства юстиції України подання про видачу свідоцтва;

2) направлення ОМС на підставі заяви до Міністерства юстиції України подання про видачу свідоцтва разом з документами, передбаченими пунктом 7 Порядку видачі свідоцтва про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 7.12.2016 р. № 3595/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14.12.2016 р. за № 1620/29750 (далі – Порядок видачі свідоцтва).

ПРИМІТКА!

Подання з документами ОМС надсилаються кур'єрською доставкою до Міністерства юстиції України або подаються уповноваженим представником органу місцевого самоврядування, що діє на підставі довіреності або іншого документа, що надає йому відповідні повноваження.

3) дії Міністерства юстиції України при отриманні документів щодо видачі свідоцтва, які полягають у:

- опрацюванні та розгляді документів;
- прийнятті рішення щодо залишення документів без розгляду чи/або здійсненні відповідних дій для видачі свідоцтва;

ПРИМІТКА!

- 1. Документи щодо видачі свідоцтва розглядаються Міністерством юстиції України протягом 10 робочих днів з дня їх надходження.**
- 2. Подання залишається без розгляду, якщо воно подане без документів, передбачених пунктом 7 Порядку видачі свідоцтва, або якщо подані документи оформлені з порушенням встановлених вимог, про що Міністерство юстиції України повідомляє ОМС в установленому законодавством порядку.**

– підготовка висновку про видачу свідоцтва, який є підставою для підготовки проекту наказу Міністерства юстиції України про видачу такого свідоцтва;

– видача свідоцтва на підставі наказу Міністерства юстиції України.

4) отримання свідоцтва ОМС.

ПРИМІТКА!

Свідоцтво видається згідно з внесеним поданням ОМС уповноваженому представнику ОМС, що діє на підставі довіреності чи іншого документа, що надає йому повноваження, або надсилається до ОМС рекомендованим листом з повідомленням про вручення протягом 3 робочих днів з дня реєстрації наказу про видачу свідоцтва.

Вказані етапи отримання уповноваженими посадовими особами ОМС права здійснювати оформлення спадщини мають своє юридичне закріплення у наказах Міністерства юстиції України, що були розроблені з метою належної реалізації Закону від 20.10.2014 р. № 1709-VII:

від 25.05.2015 р. № 779/5 «Про затвердження Порядку проходження уповноваженими посадовими особами органу місцевого самоврядування стажу-

вання в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав», зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 26.05.2015 р. за № 602/27047;

від 23.12.2015 р. № 2727/5 «Деякі питання, що стосуються Програми стажування уповноваженої посадової особи органу місцевого самоврядування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав», зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 25.12.2015 р. за № 1638/28083, яким затверджено перелік питань, що вивчаються під час проходження стажування уповноваженої посадової особи органу місцевого самоврядування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав, та визначено завдання, які необхідно виконати під час стажування;

від 25.06.2015 р. № 1075/5 «Про затвердження Порядку проведення іспиту комісією з питань складання іспиту із спадкового права посадовими особами органів місцевого самоврядування, уповноваженими на вчинення нотаріальних дій», зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 26.06.2015 р. за № 760/27205;

від 7.12.2016 р. № 3595/5 «Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав», зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 14.12.2016 р. за № 1620/29750.

Більш детально з вказаними нормативно-правовими актами, іншими актами законодавства, відомостями, що стосуються проходження етапів стажування, складання іспиту та отримання свідоцтва посадовими особами ОМС з метою отримання права на оформлення спадщини та іншої інформації щодо діяльності вже уповноважених посадових осіб ОМС щодо оформлення спадкових прав, можна ознайомитись, зайшовши на сайт Міністерства юстиції України, у рубриці «Напрямки діяльності», підрубриках «Нотаріат», «Оформлення спадкових прав органами місцевого самоврядування».

Водночас наголосимо, що Міністерство юстиції України відкрите до тісної співпраці із зазначених питань. Перш за все, вона полягає у наданні, як Міністерством юстиції України, так і його територіальними управліннями юстиції, роз'яснень та консультацій у разі звернення всіх зацікавлених осіб з питань, що стосуються отримання права здійснювати оформлення спадщини.

Зауважимо, що лише спільними зусиллями органів самоврядування, Міністерства юстиції України, осіб, які бажать вчиняти нотаріальні дії щодо оформлення спадкових прав у сільській місцевості, можливо досягнути найкращого результату у забезпеченні сільського населення належними нотаріальними послугами. ■